

ANALIZA OTVORENOSTI LOKALNIH SAMOUPRAVA U SRBIJI I REGIONU

Ovaj predlog praktične politike je urađen uz pomoć Evropske unije.

Sadržaj je isključivo odgovornost ActionSEE mreže i ni na koji način ne odražava stavove Evropske unije.

STAVOVI IZNETI U DOKUMENTU PREDSTAVLJAJU STAVOVE AUTORA

I NE ODRAŽAVAJU NUŽNO MIŠLJENJE DONATORA.

Uvod

U saradnji sa partnerima iz regionalne mreže NVO „ActionSEE“, Centar za istraživanje, transparentnost i odgovornost (CRTA) je pripremio analizu nivoa transparentnosti, otvorenosti i odgovornosti lokalne samouprave u regionu Zapadnog Balkana. Generalni zaključak je da je otvorenost lokalne samouprave kako u Srbiji, tako i u regionu, na izuzetno niskom nivou. U periodu od oktobra do decembra 2016. godine članice mreže „ActionSEE“ su radile na detaljnom istraživanju, baziranom na naučnoj metodologiji, koje obuhvata uzorak od 144 opštine iz 6 država i preko 60 indikatora za svaku jedinicu lokalne samouprave.

Cilj ovog dokumenta je da utvrdi postojeće stanje u oblasti otvorenosti i odgovornosti i prikaže koliko su lokalne vlasti spremne da deluju kao uslužni servis građanima. Otvorenost lokalne samouprave za nas podrazumeva transparentnost i učinkovitost institucija, kao i razvijenu komunikaciju sa građanima.

U odnosu na rezultate otvorenosti parlamenta i organa izvršne vlasti na nacionalnom nivou rezultati lokalnih vlasti su lošiji i ujedno zabrinjavajući. Za očekivati je da otvorenost raste kako se krećemo ka nižim organima vlasti jer su oni u direktnom kontaktu sa građanima. Ipak, istraživanje je pokazalo suprotno. Lokalne vlasti u regionu bi trebalo da ulože mnogo više napora kako bi uključili građane u donošenje odluka koje se direktno odražavaju na kvalitet njihovog života.

Uzimajući u obzir da je mnogo problematičnih oblasti, opštine iz regiona se moraju posvetiti popravljajući postojećeg stanja u najskorijem periodu.

Otvorenost vlasti predstavlja jedan od osnovnih postulata dobrog i pravednog upravljanja, kao i važnu karakteristiku svakog demokratskog društva. Ona je opšta tj. javna vrednost razvijenih društava i važan instrument kontrole rada vlasti od strane institucija i građana. Takođe, ona predstavlja i značajan instrument za prevenciju korupcije. Nažalost, ovo je tema o kojoj se u regionu malo govori, a još manje se preduzimaju konkretni koraci za dostizanje standarda otvorenosti.

Ovaj dokument je upućen donosiocima odluka u lokalnim samoupravama regiona i državnim organima koji se bave lokalnom samoupravom. On može biti od koristi i predstavnicima međunarodnih institucija, ali i kolegama iz NVO sektora koji se bave ovim pitanjima.

Ostajemo otvoreni za sve sugestije, dobronamerne kritike i rasprave o našem predlogu.

Analiza otvorenosti jedinica lokalnih samouprava u regionu

Indeks otvorenosti lokalne samouprave u regionu pokazao je poražavajuće rezultate jer u proseku otvorenost lokalnih vlasti iznosi samo 34%. Lokalne samouprave, prema ovim podacima, ne vrše funkciju građanskih servisa i ne omogućavaju građanima pristup relevantnim informacijama i učešće u procesu donošenja odluka. Svi problemi koji su uočeni na regionalnom nivou prisutni su i u Srbiji i zajednički daju veoma negativnu sliku stanja otvorenosti lokalnih vlasti.

Politika otvorenosti mora biti politika svih jedinica lokalnih samouprava u regionu i naći svoje mesto među ostalim važnim politikama država, i krajnje je vreme da se ovaj problem počne rešavati.

Analiza otvorenosti lokalnih samouprava u Srbiji

Analiza otvorenosti lokalnih samouprava u Srbiji ocenjivana je na osnovu uzorka od 42 jedinice lokalne samouprave (JLS). Uzorkom su obuhvaćene opštine, gradovi i gradske opštine. Otvorenost lokalnih samouprava ocenjivana je u četiri oblasti: pristupačnosti, učinkovitosti, integritetu i transparentnosti. Ukupan indeks otvorenosti lokalnih samouprava u Srbiji je na veoma niskom nivou i lokalne samouprave u Srbiji ispunjavaju 39% postavljenih indikatora.

Lokalne samouprave u Srbiji ispunjavaju 44% merenih indikatora u oblasti **transparentnosti**, što ukazuje na nizak nivo transparentnosti lokalnih vlasti. Najslabiji skor JLS imaju u oblasti budžetske transparentnosti (36%), dok je transparentnost nešto veća po pitanju organizacionih informacija (46%) i javnih nabavki (47%). U slučaju lokalnih vlasti uočeni su slični obrasci ponašanja kao i kod organa javnih vlasti na centralnom nivou, a to su nedovoljna upotreba informacionih tehnologija i nedostatak proaktivne transparentnosti. Budžetska transparentnost lokalnih vlasti je približna nivou transparentnosti izvršne vlasti na centralnom nivou, ali lokalne vlasti znatno lošije stoje kada je u pitanju transparentnost javnih nabavki.

Budžetska transparentnost je merena na osnovu dostupnosti informacija o budžetu lokalnih samouprava na njihovom veb sajtu i uključivanju javnosti u proces usvajanja budžeta. Najviši nivo transparentnosti JLS ostvaruju objavljivanjem budžeta i informacija o budžetu na svom veb sajtu, dok je učešće građana najlošije ocenjeni indikator budžetske transparentnosti. Polovina lokalnih samouprava ima na svom veb sajtu objavljene odluke o budžetu za poslednje tri godine dok 19% uzorkovanih JLS i dalje ne objavljuje budžet na svom veb sajtu. Građanski budžet ne objavljuje 93% JLS što govori da ovaj vid komunikacije sa građanima na lokalnom nivou uopšte nije zaživeo. Iako u slučaju objavljivanja budžeta najveći broj lokalnih samouprava omogućava javnosti uvid u odluku o budžetu preko veb sajta činjenica da jedna petina JLS to ne radi ukazuje na otpore lokalnih vlasti prema proaktivnoj transparentnosti.

Mali broj lokalnih samouprava na svom veb sajtu ima objavljene odluke o završnom računu za poslednje tri godine, dok najveći broj JLS ima objavljen završni račun samo za poslednju godinu ili

uopšte ne objavljuje ovu vrstu informacija. Kada je u pitanju polugodišnji izveštaj o izvršenju budžeta ovu informaciju na veb sajtu ne objavljuje 81% JLS.

Najveći problem lokalnih vlasti u oblasti transparentnosti budžeta predstavljaju konsultacije sa građanima. Samo u dve uzorkovane lokalne samouprave održavaju se konsultacije sa građanima o nacrtu budžeta i poziv na konsultacije se objavljuje na veb sajtu. U jednoj JLS se održavaju konsultacije, ali se ne objavljuju pozivi dok preko 90% JLS ne održavaju konsultacije o lokalnom budžetu sa građanima niti informišu građane putem veb sajta. Ovo je jedan od ključnih pokazatelja nedovoljne otvorenosti lokalnih vlasti prema građanima i nedostatka participativne prakse u donošenju odluka, budući da budžet predstavlja ključni instrument za sprovođenje lokalnih politika, a građani imaju puno pravo da budu informisani o raspolaganju javnim finansijama u svojoj lokalnoj zajednici. Zakon o budžetskom sistemu utvrđuje da se prilikom pripreme i izvršenja budžeta mora poštovati princip javnosti. Zakonom je takođe utvrđeno da služba zadužena za finansije dostavlja nacrt odluke o budžetu lokalne vlasti opštinskom ili gradskom veću i istovremeno upoznaje građane sa nacrtom odluke o budžetu. Međutim, zakonom nije utvrđeno na koji način lokalna vlast upoznaje građane sa nacrtom budžeta što je jedan od razloga niske budžetske transparentnosti. Objavljivanje nacrta budžeta na veb sajtu je svakako jedan od najlakših i najefikasnijih načina za obaveštavanje javnosti međutim, ovo istraživanje je pokazalo da to lokalne samouprave ne čine.

Poštovanje vremenskih rokova i blagovremeno dostavljanje predloga odluke o budžetu lokalnoj skupštini na usvajanje predstavlja značajan problem za lokalne samouprave. Prema predlogu OECD-a¹ za najbolje prakse budžetske transparentnosti izvršna vlast bi trebalo da zakonodavnom organu dostavi predlog budžeta bar tri meseca pre početka nove fiskalne godine. Samo u tri uzorkovane opštine u Srbiji predlog budžeta dostavljen je lokalnoj skupštini tri meseca pre kraja fiskalne godine dok 92% opština to nisu učinile. Na ovako loš skor po pitanju blagovremenog dostavljanja predloga budžeta lokalnoj skupštini utiče i činjenica da pravni okvir u Srbiji nije podsticajan za postizanje nivoa budžetske transparentnosti koji je preporučen od strane OECD-a. Naime, budžetskim kalendarom za JLS (Zakon o budžetskom sistemu) kao krajnji rok da opštinsko veće dostavi skupštini predlog odluke u budžetu utvrđen je 1. novembar. Što znači da lokalna skupština ima na raspolaganju dva meseca za razmatranje i usvajanje predloga budžeta. Važno je napomenuti da je mogućnost za uticaj javnosti na proces usvajanja budžeta u ovoj fazi odlučivanja značajno sužen. Takođe, radi se o krajnjem roku, što znači da bi veće moglo da prosledi predlog odluke o budžetu i pre 1. novembra. Formalne prepreke u ovom slučaju ne postoje ali je praksa drugačija i predlog odluke o budžetu najčešće pred skupštinu stiže posle zakonom utvrđenog roka. Na budžetski kalendar JLS utiče i Ministarstvo finansija koje izrađuje uputstvo za izradu lokalnih budžeta, ali i direktni korisnici budžeta koji imaju rok do 1. septembra da opštinskoj službi za finansije dostave predloge svojih finansijskih planova. Kašnjenje u prethodnim koracima utvrđenim budžetskim kalendarom dovodi i do kašnjenja u predaji predloga budžeta lokalnoj skupštini, ali u kojoj meri JLS poštuju zakonske rokove utvrđene budžetskim kalendarom nije bilo pitanje koje je obuhvaćeno ovim istraživanjem. U svakom slučaju odsustvo participativnih praksi u procesu izrade

¹ OECD Best Practices for Budget Transparency, 2002. <http://bit.ly/2t5Kg4i>

i usvajanja budžeta stvara okruženje u kome je proces usvajanja lokalnog budžeta u potpunosti prepušten uticajnim političkim akterima.

Iako je transparentnost JLS u objavljivanju organizacionih informacija bolje ocenjena u odnosu na budžetsku transparentnost i u ovoj oblasti se transparentnost ne može oceniti kao zadovoljavajuća. U 57% JLS odluke lokalne skupštine za poslednje tri godine su objavljene na veb sajtu dok 36% JLS ove odluke ne objavljuje. Odluke predsednika opštine i gradonačelnika, odnosno odluke veća, na veb sajtu objavljuje 55% JLS dok se u 45% JLS ove odluke ne objavljuju. Odluke skupštine i veća objavljuju se u opštinskim službenim glasilima, a manji broj lokalnih samouprava ove informacije objavljuje posebno na svom veb sajtu. Informacije o prodaji i iznajmljivanju imovine u vlasništvu JLS pretežno su dostupne na veb sajtu međutim 26% JLS ove podatke ne objavljuje putem veb sajta.

Javne nabavke su oblast koja izuzetno zanima javnost, a objavljivanje dokumenata vezanih za javne nabavke predstavlja veoma efikasan mehanizam za smanjenje korupcije. Objavljivanje dokumenata o javnim nabavkama ne bi trebalo da predstavlja zahtevan posao za JLS jer su, kao naručioci javnih nabavki, obavezne da evidentiraju i čuvaju podatke o javnim nabavkama tokom planiranja, sprovođenja postupka i izvršenja javne nabavke. Planove javnih nabavki, kao i zaključene ugovore i anekse ugovora naručioci su obavezni da objavljuju na Portalu javnih nabavki. Poštovanje principa transparentnosti javnih nabavki podrazumeva da naručilac javnih nabavki podatke učini dostupnim ne samo kroz poštovanje odredbi Zakona o javnim nabavkama već kroz omogućavanje javnosti da na jednostavan način pristupi informacijama o javnim nabavkama i da omoguće elektronsku komunikaciju uvek kada je to moguće. Planovi javnih nabavki nisu dostupni na veb sajtovima kod 54% JLS dok pozive za javne nabavke i odluke o javnim nabavkama na veb sajtu objavljuje 93% JLS. Najniži nivo transparentnosti uočen je kada je u pitanju objavljivanje ugovora o javnim nabavkama i aneksa ugovora jer 98% JLS ove dokumente ne objavljuju na svojim veb sajtovima. .

Pristupačnost lokalnih samouprava je na veoma niskom nivou sa ukupno 32% ispunjenih indikatora. Kada je u pitanju obezbeđivanje i poštovanje procedura za slobodan pristup informacijama ukupan skor je 43%, dok je skor za dostupnost informacija kroz mehanizam javnih rasprava (23%) i jačanje interakcije sa građanima (38%) još lošiji.

Javnost u radu institucija lokalne samouprave i pružanje osnovnih informacija o funkcionisanju lokalne uprave samo su osnovni koraci u ostvarivanju prava građana na lokalnu samoupravu. Da bi građani mogli da učestvuju u demokratskom procesu i da bi bili aktivni subjekt u kontroli organa vlasti, oni moraju imati uvid u informacije kojima raspolažu ti organi. Međutim, više od pola lokalnih samouprava ne objavljuje spisak dokumenata u svom posedu, ni na veb sajtu ni u okviru informatora o radu. Takođe, info centar/biro/kancelarija za građane (za izdavanje dokumenta, baze podataka) koja bi trebalo da olakša komunikaciju građana sa lokalnom samoupravom i skрати vreme rešavanja prijavljenih problema je uspostavljena u veoma malom broju lokalnih samouprava. Većina lokalnih samouprava objavljuje spisak službenika i nameštenika sa zvanjima i kontakte odgovornih lica u svakom opštinskom organu, ali ne i kontakt osobe koja je zadužena da postupa po zahtevu za slobodan pristup informacijama. Samo par opština sprovodi program obuke

zaposlenih i upoznavanje zaposlenih sa njihovim obavezama u vezi sa pravima uređenim Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja.

Legislativni okvir koji uređuju učešće građana u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou se bazira na Ustavu Republike Srbije i važnim zakonskim aktima: Zakonu o lokalnoj samoupravi i Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi. Predmet ustavnog regulisanja u ovoj oblasti je značajan zbog oblasti neposrednog učešća građana, i navođenja referenduma i inicijativa kao mehanizama za vršenje vlasti i suverenosti građana. Zakon o lokalnoj samoupravi predviđa tri načina neposrednog učešća građana: građansku inicijativu (kao oblik predlaganja odluka iz nadležnosti skupštine opštine), referendum (kao oblik odlučivanja) i zbor građana (kao način za utvrđivanje predloga i zahteva koji se upućuju organima lokalne samouprave). Za sve oblike neposrednog učešća građana zakon predviđa detaljniju regulaciju kroz statute opština i gradova. Vlada Republike Srbije je, 2014. godine, usvojila Smernice za uključivanje organizacija civilnog društva u proces donošenja propisa, gde su detaljno predstavljene modeli saradnje sa organizacijama civilnog društva. Vlada je tekстом Smernica preporučila da se, pored organa državne uprave, i organi jedinica lokalne samouprave pridržavaju načela navedenih u tom dokumentu u procesu donošenja propisa.

Jedan od indikatora važan za razumevanje otvorenosti lokalnih samouprava za učešće građana u procesu donošenja odluka jeste postojanje organizacione jedinice ili sistematizovane radne pozicije u sistemu lokalne samouprave koja je zadužena za saradnju sa civilnim društvom. S obzirom da ne postoji organ u jedinicama lokalne samouprave koji je nadležan za primenu propisa koji uređuju učešće građana u stvaranju strateških dokumenata i planova, Akcionim planom za Partnerstvo za otvorenu upravu 2016-2017 predviđena je izrada modela opisa poslova radnog mesta odnosno dela radnog mesta službenika zaduženog za saradnju sa civilnim društvom u lokalnoj upravi.

Više od pola gradova i opština nema stalni termin za konsultacije (otvorena vrata) sa predsednikom opštine

Velika većina JLS nema mesečni bilten o svom radu, putem kojeg bi se građani informisali o aktuelnim dešavanjima koja se tiču rada lokalne samouprave, ali su zato društvene mreže prepoznate kao mogućnost za jačanja interakcije sa građanima i većina JLS je otvorila profile na Fejsbuku i Tviteru.

Zakon o udruženjima je jasan kada govori o tome da se sredstva za finansiranje aktivnosti udruženja dodeljuju putem konkursa. Međutim, manje od pola lokalnih samouprava sprovelo je barem jedan konkurs za udruženja građana tokom prošle godine. Većina lokalnih samouprava koje su sprovele konkurs za udruženja su i objavile odluke o dodeljenim sredstvima i rezultatima projekata na sajtu.

Integritet jedinica lokalnih samouprava u Srbiji, meren postojanjem i stepenom funkcionisanja mehanizama za *sprečavanje sukoba interesa*, je na veoma niskom nivou. Naime, lokalne samouprave ispunjavaju svega 24% postavljenih indikatora, koji se odnose na: objavljivanje informacija o imovini i prihodima lokalnih funkcionera; postojanje i dostupnost lokalnih strategija za borbu

protiv korupcije i instrumenata njihove implementacije i nadzora od strane lokalne skupštine ili drugih relevantnih lokalnih institucija i omogućavanje građanima da prijavljuju korupciju i zloupotrebu službenog položaja.

Najveći skor je ostvaren u pogledu ispunjavanja prvog indikatora koji se odnosi na dostupnost informacija o imovini i prihodima funkcionera, što je omogućeno njihovim objavljivanjem na internet portalu republičke Agencije za borbu protiv korupcije. Što se tiče ispunjavanja ostalih indikatora, rezultat je zabrinjavajući. Na posmatranom uzorku, lokalne samouprave u velikoj većini slučajeva ne izrađuju lokalne strategije i planove za borbu protiv korupcije, čime izostaju i odgovarajući institucionalni mehanizam za njihovu implementaciju i nadzor. Prema dosadašnjim podacima, 2016. godina je završena sa ukupno 12 lokalnih anti-korupcijskih strategija na nivou čitave republike, od ukupno 593 usvojena lokalna strateška dokumenta od početka strateškog planiranja na lokalnom nivou.² Izrada i usvajanje lokalnih akcionih planova za borbu protiv korupcije predstavlja jedan od neophodnih koraka za unapređenje vladavine prava i kao takav je vezan za proces pristupanja Evropskoj uniji. Poglavlje 23, koje se odnosi na pravosuđe i osnovna prava, sadrži ovu meru, dok odgovornost za njeno izvršenje nosi Agenciji za borbu protiv korupcije. Agencija ima obavezu da izradi model lokalnih akcionih planova za borbu protiv korupcije. Iako je Akcionim planom za Poglavlje 23 predviđeno da model bude izrađen do kraja 2016. godine, to se, međutim, nije dogodilo i ova obaveza je pomerena za prvi kvartal 2017. godine.³ Samim tim, potrebno je u narednom periodu staviti fokus na praćenje ispunjavanja ove mere.

U pogledu **učinkovitosti** rada, lokalne samouprave u Srbiji ne ostvaruju zavidan skor, i ispunjenost indikatora značajno varira u odnosu na posmatranu podoblast. Podoblasti na osnovu kojih je merena učinkovitost odnose se na sprovođenje *monitoringa* nad radom jedinica lokalnih samouprava, zatim na *izveštavanje*, kao i na *strateško planiranje*. Procenat indikatora koji su ispunjeni u svim podoblastima zajedno iznosi 48%, dok je najlošije stanje zabeleženo u pogledu monitoringa (10%), zatim strateškog planiranja (55%), dok je procedura izveštavanja o radu u potpunosti prisutna u posmatranom uzorku i ispunjava 100% postavljenih indikatora.

Kroz indikatore koji se odnose na **monitoring** proveravano je postojanje okvira u kom se sprovodi nadzor nad učinkovitošću rada lokalne samouprave, a u odnosu na postavljene ciljeve, dostupne usluge i ulogu lokalne samouprave. Takođe, proveravano je da li postoje indikatori kojima se meri stepen uticaja i učinka programa i planova koje izrađuje i primenjuje lokalna samouprava. U posmatranom uzorku od 42 jedinice lokalnih samouprava, a na osnovu odgovora iz upitnika, svega njih 4 razvija nekakav vid okvira koji obezbeđuje sprovođenje nadzora nad radom, dok su se svega 3 lokalne samouprave izjasnile da razvijaju i indikatore kojima mere učinak politika.

² CenTriR, Lokalno akciono planiranje u oblasti borbe protiv korupcije, 2016, <http://www.ocdoskop.rs/sr/organizacije/resource/127/analiza-lokalno-akciono-planiranje-u-oblasti-borbe-protiv-korupcije.html>,

³ Akcioni plan za Poglavlje 23 sa statusom sprovođenja aktivnosti, <http://www.mpravde.gov.rs/files/Akcioni%20plan%20PG%2023%20sa%20statusom%20spvodjenja.pdf>

U pogledu strateškog planiranja stanje je nešto bolje i više od polovine lokalnih samouprava iz uzorka je razvilo i usvojilo strateški plan u kom su postavljeni ciljevi razvoja, a koji je odobren od strane gradonačelnika ili predsjednika opštine i vladajuće većine.

Što se tiče procedure izveštavanja, indikatori postavljeni u ovoj oblasti su 100% ispunjeni, s obzirom na to da su vezani za postojeći pravni okvir. Zakon o lokalnoj samoupravi obavezuje predsjednika opštine da redovno izveštava skupštinu opštine, po sopstvenoj inicijativi ili na njen zahtev, o izvršavanju odluka i drugih akata skupštine opštine. Takođe, Zakon o javnim preduzećima propisuje da su javna preduzeća, čiji je osnivač lokalna samouprava, obavezna da podnose izveštaje o realizaciji godišnjeg, odnosno trogodišnjeg programa poslovanja, nadležnim organima jedinice lokalne samouprave, odnosno skupštini, koja uživa prava osnivača preduzeća.

Metodologija istraživanja

Otvorenost je ključni uslov demokratije jer omogućava građanima da dobiju informacije i znanje potrebno za ravnopravno učestvovanje u političkom životu, efektivno donošenje odluka i držanje institucija odgovornim za politike koje sprovode.

Veliki broj zemalja preduzima konkretne akcije u cilju povećanja transparentnosti i odgovornosti institucija. A da bismo ustanovili u kojoj meri građani Zapadnog Balkana dobijaju pravovremene i razumljive informacije od svojih institucija, razvijen je Regionalni indeks otvorenosti lokalnih samouprava.

Regionalni indeks otvorenosti meri stepen do kojeg su institucije zemalja Zapadnog Balkana otvorene prema građanima i društvu, na osnovu četiri principa: (1) transparentnost, (2) pristupačnost, (3) integritet i (4) učinkovitost.

Princip transparentnosti podrazumeva da su organizacione informacije, budžet i postupak javnih nabavki javno dostupni i objavljeni. Pristupačnost se odnosi na obezbeđivanje i poštovanje procedura za slobodan pristup informacijama, te poboljšanje dostupnosti informacija kroz mehanizam javnih rasprava i jačanja interakcije sa građanima. Integritet obuhvata mehanizme za prevenciju korupcije. Poslednji princip, učinkovitost, se tiče monitoringa i evaluacije politika koje sprovode institucije.

Vodeći se međunarodnim standardima i preporukama i primerima dobre prakse, ovi principi su dalje razrađeni kroz posebne kvantitativne i kvalitativne indikatore koji se ocenjuju na osnovu dostupnosti informacija na zvaničnim internet stranicama institucija, kvaliteta pravnog okvira za pojedinačna pitanja, drugih izvora javnog informisanja i upitnika koji su prosleđeni institucijama. Na osnovu rezultata istraživanja, razvijen je set preporuka i smernica koje su usmerene institucijama.

ActionSEE je mreža organizacija celog društva koje zajedno radi na promovisanju i obezbeđivanju transparentnosti i odgovornosti institucija u jugoistočnoj Evropi, povećanju potencijala za građanski aktivizam i participaciju, promovisanju i zaštiti ljudskih prava na internetu kao i na izgradnji kapaciteta za upotrebu novih tehnologija.

[CRTA](#) je organizacija mladih ljudi sa širokim iskustvom u građanskom aktivizmu, novinarstvu i politici. U svom zalaganju za primenu koncepta odgovornog ponašanja u društvu razvijamo različite mehanizme za praćenje i procenu stepena odgovornosti nosilaca vlasti, istražujemo i edukujemo građane/ke i političare/ke o konceptu odgovornosti i zagovaramo da se koncept odgovornog ponašanja primeni u praksi i zakonodavstvu kao osnovna vrednost razvijenog demokratskog društva. Želimo da nateramo donosioce odluka da polažu račune građanima/kama i zato podvlačimo crtu i sumiramo njihov rad i na nacionalnom i na lokalnom nivou. Želimo da nam se priključi što više građana/ki!

Kroz veb portale [Istinomer](#) i [Otvoreni parlament](#) CRTA informiše građane, podstiče kritičko mišljenje, unapređuje otvorenost i odgovornost institucija i proces donošenja odluka približava građanima.